

Josep M. Puig Salellas, notari

Joan Carles Ollé i Favaró
Degà del Col·legi de Notaris de Catalunya

Poques figures de la societat catalana han generat, amb motiu del seu traspàs, uns elogis tan merescuts i unànimes com el notari i jurista Josep Maria Puig Salellas. De fet, en els dos anys escassos de la seva desaparició, s'han multiplicat els homenatges i els reconeixements a la seva personalitat, que no fa si no créixer a mesura que passa el temps. La raó en el fons és molt simple: no es va limitar a ser un excel·lent professional, que ja és molt, sinó que dins el camp del dret va conrear diverses parcel·les i en totes va excel·lir.

A partir del 1970, any en què va prendre possessió de la seva notaria de Barcelona, la seva presència es multiplica fins a fer-se indispensable en els àmbits més destacats del món del dret i de la societat civil barcelonina i catalana. Com saben vostès, Josep Maria Puig Salellas va ser degà del Col·legi de Notaris i president de la Fundació Noguera, a part d'exercir nombrosos càrrecs en moltes altres i distingides institucions, la major part de les quals estan representades avui i aquí en aquest acte solemne, raó per la qual evitaré cansar-los a repetir els títols del nostre homenatjat, que són a bastament coneguts per tothom.

No és possible de resumir aquí, ni fent una tria molt exigent, la gran quantitat d'articles jurídics, col·laboracions, conferències o ponències que va fer. És una tasca de recerca i publicació que anirem fent en el futur, si més no des del Col·legi Notarial. Si em permeten la llicència d'una simplificació, sempre reductora, entenc que podríem parlar a grans trets de quatre àmbits d'estudi en la seva obra: l'àrea del dret civil català, del qual va ser gairebé des de la Compilació un dels grans estudiosos i defensors, amb especial dedicació al dret de família i, a partir de l'Estatut del 1979, un impulsor de primer ordre i un col·laborador estret de la conselleria de Justícia en tot el procés codificador. Encara va poder participar activament en l'elaboració dels primers llibres del Codi civil.

També va fer aportacions molt interessants en el camp de la història del dret: no hem d'oblidar que Puig Salellas afegia a la seva gran formació jurídica la d'home de lletres. Era llicenciat en història. En aquesta àrea li va interessar especialment la sociologia històrica de la nostra societat estamental lligada a l'evolució del dret, amb una atenció especial al paper de la dona en el si d'aque-

lla societat i a la fenomenologia del que ell va qualificar de pactisme familiar, que, a parer seu, era el genuïnament català, i que calia distingir i diferenciar del pactisme polític, apartant-se en aquest sentit del mestre Jaume Vicens Vives.

Tercer gran apartat de l'obra de Puig Salellas: el dret públic, i aquí encara dues seccions, el dret constitucional genèricament considerat i una branca d'aquest dret que, pràcticament, crea ell mateix, l'anomenat *dret lingüístic*. No deixa de ser curiós que un dels grans publicistes catalans de les darreres dècades sigui un notari, bàsicament un civilista de formació. O potser no és tan rar: al capdavant el dret civil és el dret de tots els drets, del qual parteixen tots els altres.

Sigui com sigui, les aportacions del nostre autor als estatuts del 1979 i del 2006 van ser molt rellevants, sobretot com a assessor del govern i dels grups parlamentaris. La regulació dels drets històrics en el segon Estatut és en gran part obra seva, partint de teories d'altres autors com ara Herrero de Miñón i Ferret. Però la seva influència estatutària va molt més enllà; durant els vint-i-cinc anys llargs que van d'un text a l'altre, va ser el principal i incansable defensor de les tesis catalanistes enfront del que ell considerava un trencament del pacte constitucional del 1978 per part de l'Estat a partir de la jurisprudència constitucional i de la legislació del Govern de l'Estat. En tot aquest període, va teoritzar moltes de les matèries que finalment s'acabarien incorporant a l'Estatut del 2006.

Si passem al camp de l'anomenat *dret lingüístic* (com un subapartat, per bé que importantíssim a Catalunya, dins el dret estatutari o constitucional), i que pràcticament enceta ell a Europa, les seves aportacions han estat senzillament imprescindibles, per mitjà principalment de la col·laboració a la *Revista de Llengua i Dret*. Les seves teories han consagrat conceptes que s'han revelat clau i que han acabat sent dret positiu: llengua pròpia, llengua oficial, doble oficialitat, disponibilitat lingüística o normalització lingüística, entre d'altres. Resulta indiscutible que el talent jurídic de Puig Salellas va brillar amb molta força en aquesta matèria.

I també ha estat un bon escriptor, fonamentalment com a articulista o assagista polític, encara que també memorialista i historiador, sempre amb el vernís jurídic, amb nombrosos articles publicats a la premsa escrita, en especial als diaris *Avui* i *La Vanguardia*, en què defensà incansablement les seves idees nacionalistes. També publicà tres llibres, dels quals el més important és *Catalunya: la penúltima cruïlla*, que és el seu veritable testament ideològic. En fi, en aquestes obres com, en general, en totes les que publicà, sempre hi sobresurt el seu català sobri i pulcre, elegant, amb pinzellades de fina ironia.

La seva obra, que m'he pres la llicència de repassar en un parell de traços (i ja em disculparan), de ben segur que la majoria de vostès la coneixen molt millor que jo. Però a mi, que vaig tractar al meu antecessor sobretot ja a la recta final de la seva vida, també em va interessar, i molt, la seva persona. Del primer dia em va impressionar, no cal dir-ho, la seva preparació i el seu rigor, la qual

cosa feia que encara destaqués més la seva modèstia i manca d'afany de protagonisme. D'entrada podia semblar una mica eixut, com molts empordanesos, però de seguida veies que darrere s'hi amagava un grapat d'ironia i sornegueria. Puig va ser un treballador infatigable i un home compromès i generós amb el seu país, des de la més estricta independència personal. Mai no va ser un home de partit. Va ser un gran idealista, un catalanista de pedra picada. Però, per sobre de tot, fou un empirista, un pragmàtic, un cartesià.

Puig Salellas va confessar, en més d'una ocasió, sentir-se plenament identificat amb els orígens pagesos de la seva família, els Salellas, que durant moltes generacions varen viure a l'Empordà i que, com tants altres, en prosperar amb la transformació urbana i industrial del país, s'enriquiren i es traslladaren a viure a Barcelona, des d'on actualment administren el seu patrimoni. Aquesta expansió personal em feu recordar que Josep Pla, tot sostenint que l'ascendència pagesa està a la base genètica del país i la seva gent, feia les observacions següents a *El pagès i el seu món*, que trobo ben escaients al nostre personatge:

Quan en l'aristocràcia, en les professions liberals, en els medis de la indústria i el comerç apareix una personalitat important, equilibrada, grossa, causa sempre la impressió d'un pagès millorat, perfeccionat... és un millorament mental, en la dialèctica, en la decisió, en el caràcter, tot conservant la tenacitat i el gust del treball dels pagesos. Quan aquesta manera d'ésser és projectada sobre la duresa de la vida moderna, quan es desplaça a medis més complexos, es pot donar el miracle de veure cristal·litzar les formes flotants de l'esperit i aparèixer una personalitat molt més formada i completa.

Amb Puig Salellas fineix una de les millors fornades del notariat català: la generació que fa la Compilació del 1960, fortament empeltada en el país, la dels Roca Sastre, Porcioles, Faus, Noguera i Figa, tot i que estrictament ell ja forma part de la generació següent, en la mesura que el millor de la seva vida professional i científica es produeix a partir de la transició, quan té un paper fonamental en l'obra legislativa, civil i pública, de la nova Generalitat restaurada, en el període apassionant de gairebé trenta anys que va d'un Estatut a l'altre. La seva modèstia innata i la seva tendència a situar-se sempre un pas enrere potser no ens ha permès adonar-nos plenament que ha estat el jurista de referència en tot aquest període, una mena de conseller àulic dels presidents i el govern de la Generalitat, que acumulà, potser sense ser-ne plenament conscient, un poder considerable que li va permetre, per exemple, designar el seu amic Lluís Figa president de Caixa Catalunya, després de refusar ell mateix la proposta del president Tarradellas. Ens manca perspectiva històrica, però probablement ha estat el millor jurista català de les darreres dècades, el més complet, i qui més s'ha acostat a la preeminència que indiscutiblement ocupa Roca Sastre en el conjunt del segle xx.

En nom del Col·legi Notarial de Catalunya vull agrair a la Societat Catalana d'Estudis Jurídics i a l'Institut d'Estudis Catalans l'acte tan emotiu que avui han organitzat. Els volia avançar a tots vostès que nosaltres instituïrem anualment el Premi Puig Salellas, obert a tot el món jurídic català, a fi i efecte de reconèixer i distingir la trajectòria d'un jurista de casa nostra. Per als notaris és un motiu d'orgull i satisfacció que institucions tan representatives de la societat civil catalana, a les quals estava tan unit el nostre il·lustre company i exdegà, s'hagin aplegat avui en aquest marc tan solemne per retre-li homenatge.